

• «Sandro» Rosell contra la llengua

• El mot «revolució»

MARCEL FITÉ

«Sandro» Rosell contra la llengua, contra Catalunya i contra els estatuts del FCB

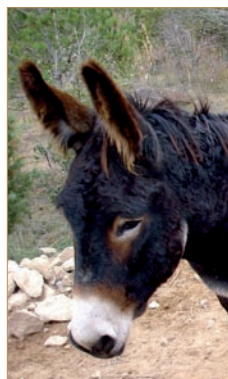
L'article 6è dels estatuts del FC Barcelona, aprovats el 19 d'agost del 2009, diu: *La llengua pròpia del FC Barcelona és el català i, com a tal, és la que s'utilitza de manera normal i preferent en totes les activitats del Club*. Doncs bé, en la celebració del XXXI Congrés Mundial de Penyes del FCB, que va tenir lloc a Barcelona el passat dia 25 d'agost, un acte de gran projecció internacional i una excel·lent oportunitat de donar a conèixer la nostra encara molt maltractada llengua, el català va ser arraconat –exclòs– per part de l'actual president de la institució barcelonista. La premsa més espanyolista i glotòfona es va referir amb entusiasme a la raó donada pel nou mandatari blaugrana a l'hora de justificar la tan lamentable decisió que va prendre: «Acabó la era Laporta y empieza a notarse [...]. El discurso [de Rosell] fue en castellano, por 'respeto hacia las personas de fuera de Cataluña'».

L'article 4.2 dels mateixos Estatuts diu que el Club ha de ser present en: *la promoció i la participació a les activitats socials, solidàries, culturals, artístiques, científiques o recreatives adients i necessàries per a mantenir la representativitat i la projecció pública de què gaudeix el Club a Catalunya i arreu del món, fruit d'una tradició permanent de fidelitat i servei als socis i sòcies, als ciutadans i ciutadanes, i a Catalunya*. Doncs bé, el senyor «Sandro» Rosell, el passat dia 10 de juliol, dia de la gran manifestació, encapçalada per la pancarta «SOM

UNA NACIÓ. NOSALTRES DECIDIM», i per diverses personalitats de la societat civil i de les principals organitzacions socials, polítiques i culturals del país, convocada per Òmnium Cultural i en què centenars de milers de persones van sortir al carrer, se'n va anar a veure un partit de futbol (televisat, em sembla) entre dues seleccions que aquell dia jugaven a Sud-àfrica.

Encara que els Estatuts no en diguin res, també resulta bastant significativa la rapidesa (vint-i-quatre hores després de la seva elecció) amb què el senyor «Sandro» va córrer a agenollar-se, en el més pur estil Lewinsky, davant el president de la Junta d'Extremadura, Guillermo Fernández Vara, per demanar-li perdó per la conversa telefònica que Joan Laporta, el president de les sis copes, havia mantingut amb el president extremeny temps enrere. I no és pas que un servidor sigui contrari a l'educació i a les bones maneres. Però tanta pressa a demanar perdó, quan el senyor «Sandro» presideix un club amb un president assassinat per les tropes «nacionales» i viu en un país amb un altre president mort en les mateixes circumstàncies, sense que ningú n'hagi demanat perdó i ni tan sols s'accepti de revisar els seus casos després de més de setanta anys, la seva celeritat, més que educació, em sembla vassallatge.

Ah! I el que no se sap, però, és si el senyor «Sandro» va fer els seus viatges en tren, en cotxe, en avió, en jet particular, amb animal de bast o en tartana; detall gens menyspreable amb la nova mentalitat que domina ara al club. Posats a especular, però, no m'estranyaria gens que hi hagués anat amb burro... ♦

Admirada Hannah Arendt: el mot *revolució* és català

Si els esquimals disposen de diferents paraules per a classificar els matisos del blanc que els envolta; el beduïns, la variada gamma de tonalitats de la sorra del desert i els noms de les serps, i els antics raiers pirinencs, les múltiples modalitats de la fusta que distribuïen, l'arxiu històric del lèxic català vigent desplega un mostrari riquíssim, fabulós, en el camp semàntic que il·lustra i deixa constància de les lluites del nostre poble per la llibertat. *Alçament, aldarull, avalot, bullanga, caramell, commoció, confusió, conturbació, cridèria, desordre, disturbi, enrenou, esquellotada, esvalot, guerra, insurrecció, motí, rebombori, rebull, rebullia, revolta, sedició, soroll, subversió, traspals, tumult*. Tots aquests conceptes que tinc recollits, i altres que sens dubte em descuido, han deixat les seves empremtes en forma de paraules en aquest registre de les percepcions passades –autèntiques o falses, precises o distorsionades– que és el repertori lèxic de la llengua i el correlat verbal de la nostra història. Rere de cadascun d'aquells mots hi batega encara un cúmul de fets i vivències, l'alè d'una victòria o d'una derrota, la imatge perduda d'una bandera enlairada o trepitjada, el dolor d'unes llàgrimes o el goig de la glòria. Cadascun amb els seus matisos i la seva peripècia existencial il·lustra d'una manera minuciosa

i bellíssima aquest anhel de llibertat tan característic del nostre poble. Amb aquests antecedents impresos a la parla, els catalans podem ser titllats de qual-sevol cosa, però no pas d'haver estat un poble mesell i poruc, que ha acceptat mansament i callada un destí imposat per les armes, tal com alguns –molts, massa– ara ens voldrien fer creure.

En aquell extens repertori hi manca encara una paraula, una paraula que, amb el seu significat actual, és la més coneguda i controvertida de totes. Una paraula de matriu semàntica indubtablement catalana i de projecció universal. La paraula –per a alguns, venerada, per a uns altres, maleïda– és *revolució*.

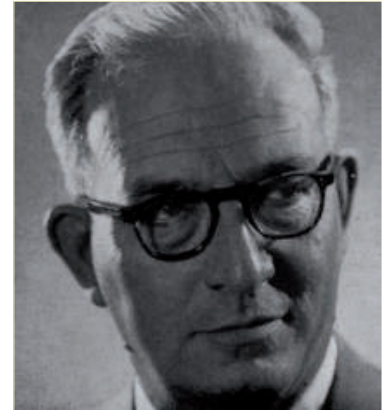
Hannah Arendt, en el seu llibre *On Revolution*, explica que «en els seus orígens la paraula *revolució* va ser un terme astronòmic que va assolir una importància progressiva en les ciències naturals gràcies a l'obra de Copèrnic *De revolutionibus orbium coelestium*. En l'ús científic del terme, es va conservar el seu significat llatí precís i designava el moviment regular, sotmès a lleis i rotatori dels estels, el qual, des que se sabia que s'escapava de la influència humana i era, per tant, irresistible, no es caracteritzava, certament, ni per la novetat ni per la violència». Per a Arendt, la idea de violència, juntament amb la de «irresistibilitat», o sigui la del fet que el «moviment rotatori dels estels sigui predestinat i aliè a tota influència del poder humà», és el que hauria facilitat el desplaçament semàntic del món cosmològic al dels fenòmens socials. Per a Hannah Arendt, la data de naixement del nou significat social de l'antic terme astronòmic va ser «la nit del 14 de juliol de 1789, a París, quan Lluís XVI es va assabentar per mitjà del duc de La Rochefoucauld-Liancourt de la presa de la Bastilla, de l'alliberament d'alguns presos i de la defecció de les tropes reials davant un atac del poble. El famós diàleg que hi va haver entre el rei i el seu missatger és molt breu i revelador. Segons es diu, el rei va exclamar: «C'est une revolte», i Liancourt va respondre: «Non, Sire, c'est une revolution.» És a dir, era una revolta irresistible, una revolta que s'escapava del poder humà, del poder del rei.

L'exemple de Hannah Arendt és sens dubte d'una gran bellesa èpica i d'una gran potència didàctica, però filològicament presenta algunes objeccions. De fet, ella mateixa ens adverteix, basant-se en l'article «Revolution» de l'*Oxford English Dictionary*, que el terme es va emprar per primera vegada a Anglaterra, l'any 1660, després de l'enderrocament del Rump Parlament i en ocasió de la restauració monàrquica. També es va fer servir en aquest sentit en 1688, quan els Estuard van ser expulsats. Però aquestes no són, ni de bon tros, les primeres vegades que el mot apareix escrit amb el sentit actual de designar una revolta social violenta i irresistible.

Tant Germà Colón com Joan Coromines han aportat mostres de documentació molt més antigues. En un estudi publicat l'any 1967 (*Enciclopedia lingüística hispánica*, pp. 210-211), Germà Colón ja va assenyalar que el mot *revolució* en el seu sentit de 'transformar un règim polític per la violència' va aparèixer per primera vegada en català durant la guerra contra Joan II i que era en aquesta llengua on s'havia produït el canvi semàntic d'una paraula que en els seus orígens era només un tecnicisme astronòmic.

Joan Coromines, en el *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, ratifica la tesi de Germà Colón: «En català ja n'hi ha ús l'any 1473, poc després de la lluita contra Joan Sens-Fe, generalment coneguda com la 'Revolució catalana' (si bé altres li donen des de 1462 el nom eufèmic *commoció*, *conturbació*, veg. G. Colón Enc. Ling. Hisp. II, 211).» Coromines ens informa, a més, que el mot *revolta* en el sentit 'sediciós' probablement

també és un mot de creació catalana. I es pregunta «¿És estrany que tant *revolta* com *revolució* es registressin, abans que enlloc, en llengua catalana?»

Ara bé, si el que afirmen i documenten els nostres grans lingüistes és cert i exacte, ¿com pot ser que Hannah Arendt, basant-se ni més ni menys que en l'*Oxford English Dictionary*, cometí una errada de tant de gruix? La resposta ens la dona el mateix Coromines en el seu article (*voldre*). Si teniu una mica de paciència d'acabar aquest meu escrit, us la resumiré. En el sentit 'sediciós', 'revolucionari', el mot *revolta* seria –segons Coromines– de matriu catalana i transmès mitjançant aquesta llengua a la resta de llengües romàniques. Tot i això, Bloch i Wartburg en situen l'origen cap a l'any 1600. L'explicació que en donen és, segons Coromines, «desballestada (com fan sempre)» i situen el seu origen en l'italià. «Però en italià aquesta accepció no existeix fins al segle XIX», els objecta Coromines. I de l'italià hauria passat al francès, el qual hauria creat el sentit de 'sediciós' amb la «meravellosa coincidència amb el català, on ja hi era en el segle XIII!», s'exclama amb sornegueria el nostre gran filòleg. En castellà, en el sentit de 'sediciós', no apareix fins a 1611. I d'on la treu? Coromines ens ho aclareix: «Fins avui els puristes castellans li troben matís foraster, i parlen... de gallicisme. Com tan sovint, els romanistes s'han tapat els ulls per no veure el català; però, a ningú pot sorprendre que aquest mot romànic (igual que *intransigent*) hagi estat engendrat dins la Romània pel poble màrtir i indòmit de Catalunya.»

De vegades, la filologia, com la història, s'escriu al dictat invisible, intangible i inaudible de les veus dels poderosos. ♦